

GIÁO DỤC TINH THẦN TỰ HỌC, SÁNG TẠO CHO SINH VIÊN THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

Nguyễn Thị Thanh Hoà
Trường Đại học Hạ Long

Tóm tắt: Tư tưởng Hồ Chí Minh về học tập, đặc biệt là tinh thần tự học và sáng tạo, là nền tảng quan trọng cho sự nghiệp giáo dục và đào tạo con người Việt Nam trong thời kỳ đổi mới và hội nhập. Đối với sinh viên – lực lượng trí thức trẻ của đất nước – việc rèn luyện tinh thần tự học và sáng tạo không chỉ là yêu cầu trong quá trình học tập mà còn là chuẩn bị cho sự phát triển bền vững cá nhân và xã hội. Bài viết làm rõ tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học, sáng tạo và đề xuất một số giải pháp nhằm giáo dục, bồi dưỡng phẩm chất này cho sinh viên hiện nay.

Từ khóa: Hồ Chí Minh, tự học, sáng tạo, sinh viên, giáo dục tinh thần.

EDUCATING STUDENTS IN THE SPIRIT OF SELF-STUDY AND CREATIVITY ACCORDING TO HO CHI MINH'S IDEOLOGY

Nguyen Thi Thanh Hoa
Ha Long University

Abstract: Ho Chi Minh's ideology on learning—especially the spirit of self-study and creativity—serves as a vital foundation for the education and human development of Viet Nam in the era of renewal and integration. For students, who represent the young intellectual force of the nation, cultivating self-study and creativity is not only a requirement during their academic journey but also essential preparation for sustainable personal and social development. This article clarifies Ho Chi Minh's views on self-study and creativity and proposes solutions to educate and foster these qualities among students today.

Keywords: Ho Chi Minh, self-study, creativity, students, educational spirit.

Nhận bài: 18/04/2025

Phản biện: 15/05/2025

Duyệt đăng: 19/05/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong thời đại cách mạng công nghiệp 4.0 và sự bùng nổ của trí thức toàn cầu, giáo dục đại học không còn chỉ đơn thuần là quá trình truyền thụ kiến thức mà còn là quá trình hình thành và phát triển năng lực tự học, tư duy độc lập và khả năng sáng tạo của người học. Trong bối cảnh ấy, sinh viên – lực lượng trí thức trẻ, chủ nhân tương lai của đất nước – cần được trang bị không chỉ về tri thức chuyên môn mà còn phải có tinh thần học tập chủ động, sáng tạo và không ngừng đổi mới.

Tư tưởng Hồ Chí Minh về giáo dục, đặc biệt là những quan điểm sâu sắc của Người về tự học và sáng tạo, có giá trị lý luận và thực tiễn to lớn đối với công cuộc đổi mới giáo dục hiện nay. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đề cao vai trò của việc tự học suốt đời, coi sáng tạo là phẩm chất quan trọng của người trí thức chân chính, là điều kiện thiết yếu để mỗi người có thể đóng góp cho sự nghiệp xây dựng và phát triển đất nước. Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy, một bộ phận sinh viên hiện nay vẫn còn biểu hiện học tập thụ động, thiếu ý thức tự học và chưa phát huy được khả năng tư duy sáng tạo. Điều này đòi hỏi cần có sự định hướng rõ ràng, cụ thể từ phía nhà trường, giảng viên và cả hệ thống giáo dục, trong đó việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh như một kim chỉ nam là hết sức cần thiết và phù hợp.

Xuất phát từ yêu cầu trên, bài viết này tập trung làm rõ nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh về tinh

thần tự học và sáng tạo; đồng thời đề xuất một số giải pháp giáo dục nhằm phát triển phẩm chất tự học và năng lực sáng tạo cho sinh viên trong bối cảnh hiện nay.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về tinh thần tự học và sáng tạo

Chủ tịch Hồ Chí Minh không chỉ là một lãnh tụ cách mạng kiệt xuất mà còn là một nhà tư tưởng lớn với quan điểm sâu sắc về giáo dục, học tập và phát triển con người. Trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng của mình, Người luôn nhấn mạnh vai trò then chốt của việc học tập đối với sự phát triển của mỗi cá nhân và của dân tộc. Trong đó, tinh thần tự học và sáng tạo được Người xem là động lực cốt lõi để nâng cao trí thức, hình thành nhân cách và phát triển toàn diện.

2.1.1. Tự học là con đường học tập bền vững nhất

Hồ Chí Minh khẳng định: “Học ở trường, học trong sách vở, học lẫn nhau và học nhân dân. Học suốt đời”. Với Người, học không chỉ là nhiệm vụ trong một giai đoạn, mà là quá trình liên tục, gắn bó với suốt cuộc đời mỗi con người. Người tự học từ tuổi nhỏ, học trong lao động, trong thực tiễn cách mạng, trong khi hoạt động ở nước ngoài và suốt cả cuộc đời hoạt động chính trị của mình. Bằng chính tấm gương rèn luyện và học tập không ngừng ấy, Hồ Chí Minh đã truyền cảm hứng và nhấn mạnh rằng chỉ có tự học mới giúp con người

tiếp cận tri thức một cách chủ động, sáng tạo và hiệu quả. Người cho rằng học tập cần xuất phát từ nội lực, từ chính ý chí và khát vọng vươn lên của mỗi người. Trong hoàn cảnh khó khăn về tài liệu, phương tiện, Người vẫn luôn tận dụng mọi điều kiện để học, từ đó cho thấy rằng tự học không phụ thuộc vào điều kiện khách quan, mà phụ thuộc vào tinh thần cầu tiến và thái độ học tập tích cực.

2.1.2. *Sáng tạo là biểu hiện của tư duy độc lập và hành động đổi mới*

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, sáng tạo không chỉ đơn thuần là việc tìm ra cái mới, mà là khả năng vận dụng linh hoạt kiến thức, kinh nghiệm và tư duy để giải quyết các vấn đề thực tiễn một cách hiệu quả. Người phê phán thói học vẹt, học thuộc lòng, học theo lối máy móc, khuôn mẫu. Người nói rõ: *“Học để hành. Học mà không hành thì vô ích, hành mà không học thì không thể thành công”*. Vì thế, sáng tạo theo tư tưởng Hồ Chí Minh không thể tách rời với việc học tập chủ động và ứng dụng tri thức vào cuộc sống. Bên cạnh đó, Hồ Chí Minh luôn khuyến khích cán bộ, thanh niên, học sinh – sinh viên suy nghĩ độc lập, không ngừng tìm tòi cái mới, đổi mới tư duy và đổi mới cách làm. Sự sáng tạo không chỉ là một phẩm chất cá nhân mà còn là động lực của tiến bộ xã hội.

2.1.3. *Gắn học với hành – phương pháp để phát huy tự học và sáng tạo*

Một nội dung quan trọng trong tư tưởng Hồ Chí Minh là nguyên lý *“học đi đôi với hành”*, *“lý luận gắn liền với thực tiễn”*. Theo Người, học mà không hành thì tri thức trở nên sáo rỗng, còn hành mà không có tri thức sẽ dẫn đến sai lầm. Do đó, tự học và sáng tạo cần được thực hiện trong mối liên hệ mật thiết với lao động thực tiễn và đời sống xã hội. Người nhấn mạnh: *“Học phải lấy tự học làm cốt, học để làm việc, để làm người, để phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc”*. Đây chính là định hướng cốt lõi trong việc xây dựng phương pháp học tập chủ động, sáng tạo và hiệu quả trong giáo dục hiện nay.

2.2. *Một số giải pháp giáo dục tinh thần tự học, sáng tạo cho sinh viên theo tư tưởng Hồ Chí Minh*

2.2.1. *Nâng cao nhận thức về giá trị của tự học và sáng tạo*

Một trong những nguyên nhân cơ bản khiến sinh viên chưa phát huy được tinh thần tự học và sáng tạo là do chưa nhận thức đúng đắn, đầy đủ về tầm quan trọng, ý nghĩa và lợi ích lâu dài của hai phẩm chất này. Nhiều sinh viên vẫn xem việc học là nghĩa vụ ngắn hạn, học để thi, học để lấy bằng, mà chưa coi học là nhu cầu tự thân và là nền tảng phát triển cá nhân bền vững. Do đó, việc nâng cao nhận thức cần được coi là giải pháp đầu tiên, có tính nền tảng trong quá trình giáo dục tinh thần tự học và sáng tạo.

Để nâng cao nhận thức, cần triển khai đồng bộ các biện pháp sau:

Tuyên truyền, giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh về tự học, sáng tạo thông qua các buổi sinh hoạt chính trị, học tập chuyên đề, hội thảo khoa học, kết hợp giáo dục tư tưởng với nội dung môn học chính khóa. Việc đưa tư tưởng của Bác vào đời sống sinh viên một cách gần gũi, thực tế sẽ góp phần khơi dậy động lực học tập nội tại.

Lồng ghép nội dung về tự học và sáng tạo vào hoạt động giảng dạy các môn học, đặc biệt là các môn khoa học xã hội, phương pháp nghiên cứu khoa học và kỹ năng mềm. Giảng viên cần nhấn mạnh vai trò của tự học trong việc hình thành năng lực tư duy độc lập, khả năng giải quyết vấn đề và phát triển bản thân suốt đời.

Tổ chức các cuộc thi học thuật, ngày hội học tập, diễn đàn sinh viên tự học – sáng tạo để tạo môi trường trao đổi, giao lưu, học hỏi và lan tỏa tinh thần học tập chủ động. Những hoạt động này giúp sinh viên hiểu rõ rằng việc tự học và sáng tạo không chỉ là trách nhiệm cá nhân mà còn là một phần trong văn hóa học đường hiện đại.

Tăng cường truyền thông và tôn vinh những tấm gương sinh viên vượt khó, học tập xuất sắc, sáng tạo trong nghiên cứu khoa học, qua đó tạo động lực và truyền cảm hứng đến đông đảo sinh viên. Hình ảnh tích cực, gần gũi sẽ tác động mạnh mẽ đến tâm lý và thái độ học tập của người học.

Như vậy, nâng cao nhận thức là bước đầu tiên nhưng mang tính quyết định, giúp sinh viên tự giác chuyển đổi từ học tập thụ động sang chủ động, từ tư duy cũ kỹ sang sáng tạo, đổi mới. Khi sinh viên hiểu rõ giá trị của việc tự học và sáng tạo, họ sẽ chủ động hình thành thói quen học tập tích cực và định hướng phát triển cá nhân một cách bền vững, hiệu quả.

2.2.2. *Sáng tạo là biểu hiện của tư duy độc lập và hành động đổi mới*

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, sáng tạo là một phẩm chất cốt lõi của người học chân chính và là yêu cầu tất yếu trong quá trình học tập, lao động và cống hiến. Theo Người, sáng tạo không phải là cái gì quá cao siêu mà là khả năng tư duy độc lập, dám nghĩ, dám làm, biết vượt qua lối mòn để tìm ra những cách làm mới, hiệu quả hơn. Hồ Chí Minh luôn đề cao tính chủ động, linh hoạt, không rập khuôn máy móc trong nhận thức và hành động.

Người từng chỉ rõ: *“Học phải đi đôi với hành. Muốn biết phải hỏi, muốn giỏi phải học”*, và đặc biệt phê phán thái độ học vẹt, học hình thức, thiếu tư duy phản biện. Người nhấn mạnh: *“Phải học tập sáng tạo, chớ học lối máy móc, rập khuôn”*. Điều đó cho thấy, đối với Hồ Chí Minh, sáng tạo là kết quả của quá trình học tập tích cực, biết phân tích, tổng hợp, suy nghĩ độc lập và biết vận dụng

linh hoạt tri thức vào thực tiễn.

Sáng tạo còn là biểu hiện cụ thể của ý thức làm chủ tri thức và khả năng cải tiến thực tiễn. Người khuyến khích mỗi người, đặc biệt là thanh niên, sinh viên – lực lượng tri thức trẻ – cần chủ động suy nghĩ, mạnh dạn đề xuất sáng kiến, thử nghiệm cái mới và dám chịu trách nhiệm về hành động của mình. Tư tưởng đó hoàn toàn phù hợp với yêu cầu giáo dục hiện nay, khi mà sự thay đổi nhanh chóng của công nghệ và tri thức đòi hỏi người học không chỉ có kiến thức mà còn phải biết đổi mới tư duy và thích ứng sáng tạo với hoàn cảnh mới.

Tư duy sáng tạo cũng được Hồ Chí Minh gắn với trách nhiệm xã hội. Sự sáng tạo không chỉ nhằm mục đích cá nhân mà còn để phục vụ cộng đồng, đất nước. Người từng nói: *“Học để làm việc, làm người, làm cán bộ. Học để phục vụ Đoàn thể, giai cấp và nhân dân, Tổ quốc và nhân loại”*. Do đó, sáng tạo trong tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ là đổi mới cách học mà còn là sự cống hiến thông minh, hiệu quả cho sự nghiệp chung.

2.2.3. Gắn học với hành – phương pháp để phát huy tự học và sáng tạo

Một trong những tư tưởng nổi bật của Chủ tịch Hồ Chí Minh về giáo dục là nguyên lý *“học đi đôi với hành”*, *“lý luận gắn liền với thực tiễn”*. Người cho rằng, học tập không phải chỉ để tích lũy lý thuyết, mà là để ứng dụng vào thực tiễn cuộc sống và lao động, nhằm phục vụ nhân dân và xã hội. Theo Hồ Chí Minh, học mà không hành thì lý luận trở nên sáo rỗng; ngược lại, hành mà không học sẽ dẫn đến sai lầm, thiên cận và bảo thủ.

Người nhấn mạnh: *“Học để làm việc, làm người, làm cán bộ. Học để phục vụ đoàn thể, giai cấp và nhân dân, Tổ quốc và nhân loại”*. Câu nói đó thể hiện rõ quan điểm thực tiễn trong giáo dục, đặt việc học trong mối quan hệ mật thiết với hành động, với hiệu quả và giá trị thực tế của tri thức. Việc gắn học với hành là môi trường tự nhiên và

hiệu quả để rèn luyện tư duy phản biện, tinh thần tự học và năng lực sáng tạo. Khi người học được trải nghiệm thực tiễn, được tiếp xúc với vấn đề cụ thể và được yêu cầu tìm giải pháp, họ buộc phải tự tìm tòi kiến thức, phân tích tình huống và đưa ra cách tiếp cận phù hợp. Quá trình đó thúc đẩy họ chủ động học tập, phát triển năng lực tư duy độc lập và sáng tạo trong xử lý vấn đề.

Đối với sinh viên, đặc biệt trong bối cảnh giáo dục hiện nay, nguyên lý *“học đi đôi với hành”* càng có ý nghĩa to lớn. Việc học không chỉ diễn ra trong giảng đường mà còn mở rộng ra ngoài xã hội, trong hoạt động nghiên cứu khoa học, thực tập, tham gia dự án cộng đồng hay các chương trình khởi nghiệp. Những hoạt động này tạo điều kiện cho sinh viên vận dụng kiến thức đã học vào giải quyết các vấn đề thực tiễn, từ đó hình thành kỹ năng và năng lực cần thiết cho nghề nghiệp tương lai. Bên cạnh đó, việc học gắn với hành cũng góp phần khắc phục lối học thụ động, rập khuôn – vốn là rào cản của sáng tạo. Khi sinh viên được làm việc trong môi trường thực tế, được thử nghiệm và sai lầm trong quá trình học, họ sẽ học cách tư duy linh hoạt hơn, chấp nhận đổi mới và dám thử thách giới hạn của bản thân.

III. KẾT LUẬN

Tư tưởng Hồ Chí Minh về tinh thần tự học và sáng tạo là kim chỉ nam quý báu cho sự nghiệp giáo dục hiện nay, đặc biệt trong bối cảnh đổi mới căn bản và toàn diện giáo dục đại học. Việc giáo dục tinh thần tự học và sáng tạo cho sinh viên không chỉ góp phần nâng cao chất lượng đào tạo mà còn chuẩn bị nguồn nhân lực có tư duy độc lập, linh hoạt và năng động để thích ứng với những yêu cầu phát triển của xã hội hiện đại. Để làm được điều đó, cần sự vào cuộc đồng bộ của nhà trường, giảng viên và chính bản thân sinh viên trong việc thâm nhuần và vận dụng tư tưởng của Bác vào học tập và cuộc sống.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Hồ Chí Minh (2000), *Hồ Chí Minh Toàn tập, tập 5, 7*, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.

Trần Văn Bính (2020), *“Tự học và sáng tạo – giá trị cốt lõi trong giáo dục hiện đại”*, Tạp chí Giáo dục, số 489.

Bộ Giáo dục và Đào tạo (2022), *Chiến lược phát triển giáo dục Việt Nam giai đoạn 2021–2030*, Hà Nội.

Nguyễn Minh Thuyết (2018), *Đổi mới giáo dục theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực người học*, NXB Giáo dục Việt Nam.